

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи
Олександр ПОЛОВКО

_____ 2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Медіариторика

рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань 05 - Соціальні та поведінкові науки

спеціальність 054 - Соціологія

освітня програма Соціальні комунікації, реклама та зв'язки з громадськістю

спеціалізація _____

вид дисципліни обов'язкова

факультет соціологічний

2022/ 2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

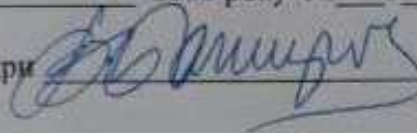
« 15 » червня _____ 2022 року, протокол № 7

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: ВОЛЯНСЬКА Олена Володимирівна, доцент кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій

Програму схвалено на засіданні кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

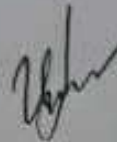
Протокол від « 27 » квітня _____ 2022 року № 3

В.о. завідувача кафедри

Віль БАКІРОВ

Гарант освітньої (професійної) програми «Соціальні комунікації, реклама та зв'язки з громадськістю»

Ірина СОЛДАТЕНКО

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Протокол від «21» червня 2022 року № 10

Голова науково-методичної комісії

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Медіариторика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 054 – Соціологія освітньої програми «Соціальні комунікації, реклама та зв'язки з громадськістю»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. *Мета викладання навчальної дисципліни:* Метою курсу є підготовка студентів до практичної роботи в освітніх і наукових установах, діяльності в сфері радіомовлення та телевізійного мовлення.

1.2. *Основні завдання вивчення дисципліни:*

- ознайомлення студентів з основами класичної та сучасної риторики як науки про мисленнєво-мовленнєву діяльність, спрямовану на переконання, вплив і досягнення цілей у процесі мовленнєвої комунікації;

- виробити в студентів уміння й навички аналізувати та продукувати тексти різного типу відповідно до мети, спрямування й умов спілкування в процесі майбутньої професійної діяльності;

- забезпечити теоретичну та практичну підготовку студентів до публічних виступів у медіапросторі.

1.3. *Кількість кредитів – 4*

1.4. *Загальна кількість годин – 120*

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
8-й	8-й
Лекції	
14 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
90 год.	110 год.
у тому числі індивідуальні завдання	
-	

1.6. *Заплановані результати навчання.* Згідно до вимог освітньо-професійної програми, здобувачі повинні набути компетентності та демонструвати такі результати навчання:

Перелік предметних компетентностей здобувача вищої освіти:

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК03. Здатність працювати в команді.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК06. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК10. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Предметні компетентності:

ПК – предметні компетентності з навчальної дисципліни

ПК–1. Знання журналістом основних правил і помилок демонстрації при доведенні в публічному виступі.

ПК–2. Знання основних правил і помилок висунення тези при доведенні в публічному виступі.

ПК–3. Уміння застосовувати знання законів логіки в публічному виступі.

ПК–4. Знання сутності спростування і способів його реалізації в публічному виступі.

ПК-5. Знати особливості різних типів виступів в медійному просторі.

ПК-6. Знати умови ефективності виступу.

ПК-7. Знати елементи комунікативної та процесуальної специфіки медіариторики.

ПК-8. Знати особливості підготовки стратегії та тактики мовної поведінки в різних видах медійних виступів.

ПК–9 Системне розуміння закономірностей мовної поведінки (у стандартних та нестандартних ситуаціях) і практичні можливості використання їх для здійснення ефективної промови у ЗМІ.

ПК–10. Знання, уміння і навички використання законів ораторського мистецтва у стандартних і нестандартних ситуаціях діяльності в медіапросторі.

ПК-11. Використовувати методи розробки стратегії й тактики, основних етапів та загальних принципів побудови та проведення публічного виступу з різними людьми й аудиторіями у професійній діяльності.

ПК-12. Знати характеристики мови з точки зору акустико-фізіологічних позицій.

ПК–13. Оволодіння риторичним канонам як основою риторичної компетентності працівники в сфері соціальних комунікацій.

ПК–14. Опанування різними видами і родами ораторського мистецтва для формування комунікативної компетентності в працівники в сфері соціальних комунікацій.

ПК-15. Володіти та використовувати в публічній промові тактичні прийоми: логічні, дидактичні, мовні та технічні.

ПК–16. Знання загальних ознак мовної культури.

ПК–17. Знання основних стилів публічного виступу.

ПК–18. Уміння збирати та аналізувати інформацію у процесі підготовки тексту виступу.

ПК–20. Знання можливостей інформаційних технологій для їх застосування у процесі підготовки до виступу.

ПК–21. Знання основних правил і помилок добору аргументів при доведенні в публічному виступі з урахуванням конкретних цілей і завдань.

ПК–22. Навички узагальнення інформації для аргументації в публічному виступі.

ПК-23. Уміння виявляти суперечності у поглядах опонента та односторонність його позиції.

ПК–24. Уміння володіти голосом та управляти диханням.

ПК–25. Знання основних інтонаційно-виразних засобів мови та уміння їх застосовувати.

ПК-26. Оволодіння працівником в сфері соціальних комунікацій прийомами організації та управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю аудиторії.

ПК–27. Знання полемічних «хитрощів» у полеміці та шляхів їх нейтралізації.

Програмні результати навчання:

ПРН 1 - здатність здійснювати професійні функції в галузі реклами та зв'язків з громадськістю в державних, громадських, комерційних структурах, засобах масової інформації, в соціальній сфері, сфері політики, економіки, виробництва, бізнесу, науки, освіти, культури, спорту;

ПРН 2 - володіння базовими навичками створення текстів і документів, що використовуються у сфері зв'язків з громадськістю та реклами, володіння навичками копірайтингу;

ПРН 9 - володіння навичками організаційно-управлінської роботи з малими колективами;

ПРН 10 - здатність брати участь у створенні ефективної комунікаційної інфраструктури організації, забезпеченні внутрішньої і зовнішньої комунікації, в тому числі з державними установами, громадськими організаціями, комерційними структурами, засобами масової інформації; брати участь у формуванні та підтримці корпоративної культури;

ПРН 12 - володіння знаннями і навичками роботи в прес-центрах, прес-службах, у засобах масової інформації (ЗМІ), відділах із зв'язків з громадськістю, центрах громадських зв'язків, відділах реклами, в комунікаційних агентствах.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретичні основи риторики та медіариторики

Тема 1.1. Медіариторика як наука та наукова дисципліна.

Сутність категорій риторики, медіариторика, журналістська риторика, риторика ЗМІ. Мовлення на радіо і телебаченні.. Функціональні різновиди мовлення. Закони ораторського мистецтва. Сучасна риторика: основні вимоги до ораторської творчості.

Тема 1.2. Оратор і аудиторія як комунікативна система.

Функції оратора. Поняття аудиторії та її ознаки. Комунікативні ознаки мовлення. Рівні розуміння й мислення в характеристиці аудиторії. Сутність та проблеми взаємодії оратора та аудиторії. Фази стану уваги аудиторії. Прийоми привернення уваги цільової аудиторії.

Тема 1.3. Стратегія й тактика публічного виступу.

Стратегія оратора, її місце і значення в діяльності оратора. Структура і етапи побудови стратегії. Розробка концепції, завдання й надзавдання, теза. Тактика оратора та її головні елементи. Засоби активізації слухачів, як прояв тактики. Тактичні помилки і шляхи їх усунення.

Тема 1.4. Логічні основи мовлення та аргументації.

Доказ в публічному виступі. Формально-логічні закони мислення. Доведення як форма мислення. Теза. Аргументація. Демонстрація. Правила доведення. Правила щодо тези, аргументації та демонстрації. Методи доведення. Логічні помилки. Спростування. Способи спростування.

Тема 1.5. Композиція публічного виступу. Підготовка до публічного виступу.

Композиційні прийоми. Публічний виступ і образ оратора. Основні етапи підготовки: визначення теми, формування мети, складання плану, збирання матеріалу, його систематизація і аналіз. Основні типи підготовки до виголошення промови. Форми репетиції. Аналіз публічного виступу.

Розділ 2. Практики сучасної медіакомунікації

Тема 2.1. Культура і техніка мовлення.

Поняття культури мовлення. Характеристики мовленнєвого закону. Загальні ознаки мовленнєвої культури. Образність засоби її створення. Логіко-інтонаційні характеристики промови. Мовні ноти. Акторська подача матеріалу. Прийоми читання публіцистичного тексту. Поведінка в кадрі.

Тема 2.2. Мистецтво інтерв'ю.

Інтерв'ю – мистецтво ставити правильні запитання і отримувати правильні відповіді. Роль і вимоги по інтерв'юера. Як «розговорити» людину, щоб розкрити особистість. Передінтерв'ю. Запитання, що створюють довіру навколо співрозмовника та теми. Що таке «незручні питання». Які червоні лінії не можна перетинати під час інтерв'ю. Етика публічного виступу журналіста.

Тема 2.3. Полеміка. Роль координатора дискусії.

Полеміка в медіариторичі: сутність, принципи, прийоми. Культура полеміки. Види полемічних хитрощів. Координація дискусії. Роль ведучого. Роль координатора дискусії. Характеристика запитань і відповідей у полеміці. Види запитань і відповідей. Репліка як елемент дискусії.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	денна форма		заочна форма	
	усього	у тому числі	усього	у тому числі

		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретичні основи риторики та медіариторики												
Тема 1.1. Медіариторика як наука та наукова дисципліна.	12	2				10	11	1				10
Тема 1.2. Оратор і аудиторія як комунікативна система.	14	2	2			10	11	1				10
Тема 1.3. Стратегія й тактика публічного виступу.	14	2	2			10	23	1	2			20
Тема 1.4. Логічні основи мовлення й аргументації.	14	2	2			10	10					10
Тема 1.5. Композиція публічного виступу. Підготовка до виступу.	12	2				10	11	1				10
Разом за розділом 1	66	10	6			50	66	4	2			60
Розділ 2. Практики сучасної медіакомунікації												
Тема 2.1. Культура і техніка мовлення	26	2	4			20	20					20
Тема 2.2. Мистецтво інтерв'ю.	19		4			15	18	1	2			15
Тема 2.3. Полеміка. Координація дискусії.	9	2	2			5	16	1				15
Разом за розділом 2	54	4	10			40	54	2	2			50
	120	14	16			90	120	6	4			110

	До форм подачі інформації відносяться: питання, аудіо-візуальні засоби, статистика, Історія, особистий досвід, приклад, розумовий експеримент, шокова терапія, дефініція, опудало-опонент, порівняння, аналогія, притча і т.д.	
8.	Підготувати мотиваційний виступ на будь-яку соціальну тему (теза може стосуватися будь-якого питання: політичного, соціального, побутового, психологічного, естетичного, мотиваційного, технологічного, екологічного. За алгоритмом підготовки до виступу: 1. Почніть з мети (До чого спонукаєте) - кінцівка 2. Оберіть тезу, спираючись на аудиторію 3. Доведіть її фактами (основна частина) 4. Покажіть проблему - біль- продайте (вступ)	15
9.	Проаналізувати типи питань в інтерв'ю на вибір.	5
10.	Створити гайд для групової дискусії (ток-шоу), тему полеміки визначити самостійно, описати принципи підбору аудиторії.	5
	Разом	90

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачено навчальним планом.

Види навчальної діяльності (змішане навчання, лекції, семінарські заняття)

Тема	Класифікація	Попередня підготовка	Подача нової інформації	Тренування	Зворотній зв'язок
Розділ 1. Теоретичні основи риторики та медіариторики					
Тема 1.1. Медіариторика як наука та наукова дисципліна.	Вступна лекція	Ознайомлення з категоріями	Мультимедійна презентація в аудиторії та на платформі Classroom (відеоконференція)	Діалог, групове обговорення Завдання для самостійної роботи	Обговорення навчального матеріалу (Групові консультації; коментарі під час заняття від викладача) Завдання у Classroom

Тема 1.2. Оратор і аудиторія як комунікативна система.	Інформаційна лекція, семінар	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	Мультимедійна презентація в аудиторії та на платформі Classroom (відеоконференція)	Перевірка самостійної роботи в групі	Обговорення навчального матеріалу (Групові консультації; коментарі під час заняття від викладача) Завдання у Classroom
Тема 1.3. Стратегія й тактика публічного виступу.	Інформаційна лекція, семінар	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	Мультимедійна презентація в аудиторії та на платформі Classroom (відеоконференція)	Перевірка самостійної роботи, обговорення в групі	Обговорення навчального матеріалу (Групові консультації; коментарі під час заняття від викладача) Завдання у Classroom
Тема 1.4. Логічні основи мовлення й аргументації.	Семінар	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	Мультимедійна презентація в аудиторії та на платформі Classroom (відеоконференція)	Групове обговорення самостійної роботи, тест на визначення логічних помилок у виступах ораторів	Обговорення навчального матеріалу (Групові консультації; коментарі під час заняття від викладача) Завдання у Classroom
Тема 1.5. Композиція публічного виступу. Підготовка до виступу.	Інформаційна лекція, семінар	Ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою	(Мультимедійна презентація в аудиторії та на платформі Classroom (відеоконференція))	Робота з літературою Робота з кейсами; Діалог, групове обговорення	Обговорення навчального матеріалу (Групові консультації; коментарі під час заняття від викладача) Завдання у Classroom

Розділ 2. Практики сучасної медіакомунікації

Тема 2.1. Культура і техніка мовлення	Інформацій на лекція, семінар	Ознайомле ння або повторенн я термінолог ії, необхідної для роботи з темою	Мультимедій на презентація в аудиторії та на платформі Classroom (відеоконфере нція)	Тренінг з техніки мовлення, виконання вправ	Обговорення навчального матеріалу(Гру пові консультації; коментарі під час заняття від викладача)
Тема 2.2. Мистецтво інтерв'ю.	Інформацій на лекція, семінар	Ознайомле ння або повторенн я термінолог ії, необхідної для роботи з темою	Мультимедій на презентація в аудиторії та на платформі Classroom (відеоконфере нція)	Робота в парах, Інтерв'ю, обговорення відео-матеріалів інтерв'ю.	Обговорення навчального матеріалу(Гру пові консультації; коментарі під час заняття від викладача) Завдання у Classroom
Тема 2.3. Полеміка. Координація дискусії.	Інформацій на лекція, семінар	Ознайомле ння або повторенн я термінолог ії, необхідної для роботи з темою	Мультимедій на презентація в аудиторії та на платформі Classroom (відеоконфере нція)	Гра «Координація ток-шоу»	Обговорення навчального матеріалу (Групові консультації; коментарі під час заняття від викладача)

7. Методи навчання

- **лекції** – розкриваються принципові та найбільш важливі аспекти визначених тем дисципліни із застосуванням мультимедійних засобів навчання. Застосовуються метод активізації навчально-пізнавальної діяльності студента з дисципліни (зокрема аналіз кейсів з історичної та сучасної практики функціонування вітчизняних і закордонних мас-медіа), метод проблемного викладу матеріалу. частково-пошуковий, або евристичний, метод, які орієнтуються на компетентнісний підхід в навчанні.

– **семінари** з елементами дискусії, ділової гри, підготовка презентаційних матеріалів, виступи опрацювання навчальної та наукової літератури, групо Робота направлена на

збудження запитаннями інтересу до теми, створення мотивації навчання, розвиток пізнавальної активності, комунікативних умінь та навичок

- **самостійна робота** – поглиблене самостійне здобування знань (конспектування, тезування, анотування, рецензування, тощо), удосконалення вмінь та навичок включає вивчення додаткової літератури та написання доповідей та есеїв, емпіричної дослідницької роботи; перегляд відео-лекцій; перегляд відео-виступів; робота з електронними підручниками; підготовка і проведення медіа-презентацій; використання актуальної кінопродукції за відповідними темами.

8. Методи контролю

Контроль знань з навчальної дисципліни визначає відповідність рівня отриманих студентами знань, вмінь та навичок вимогам нормативних документів з вищої освіти. Навчальним планом та програмою навчальної дисципліни передбачені різні види завдань. За виконання різних видів завдань протягом семестру студенти набирають певну суму балів, яка дозволяє (або не дозволяє) скласти залік.

Поточний контроль – усні опитування на лекціях та семінарських заняттях за контрольними та програмними питаннями поточної та попередніх тем; оцінювання ступеню активності студентів та якості їхніх виступів та коментарів при проведенні дискусій на семінарських заняттях. Передбачені контрольні роботи теоретичних питань нормативного або проблемного характеру. Самостійні роботи з теоретичних питань нормативного або проблемного характеру, письмові есе, мультимедійні презентації, виступи, аналіз самостійної роботи.

Рубіжний контроль – контрольна робота за темами першого розділу; індивідуальне завдання – практична робота за темами другого розділу.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль								Контр.	Контр.	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	Модуль1	Модуль2	
5	5	5	5	5	5	5	5	30	30	100

10. Методичне забезпечення навчальної дисципліни

Основна література

1. Зубенко Л. Г. Ораторське мистецтво: практ. посіб. / Л. Г. Зубенко. – К.: Парлам. вид-во, 2002. – 115 с.
2. Коні А. Як привернути й утримати увагу аудиторії / А. Коні // Закон і бізнес. – 2004. – 4-10 вересня (№ 36). – С. 17.
3. Кубрак О. Етика ділового та повсякденного спілкування: навч. посіб. / О. Кубрак. – К.: ВД “Княгиня Ольга”, 2005. – 221 с.
4. Культура ділового спілкування: навч. посіб. / уклад.: Л. Зубенко, В. Немцов. – К.: ЕксОб, 2004. – 196 с.
5. Куньч З. Українська риторика: історія становлення і розвитку: навч. посіб. / З. Куньч. – Л.: Нац. ун-т “Львів. Політехніка”, 2011. – 244 с.
6. Мазур Р. Публічний виступ: психолого-емоційні засади / Р. Мазур // Наука і суспільство. – 2011. – № 11/12. – С. 27-32.

7. Мацько Л. І. Риторика: навч. посіб. / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. – К.: Вища шк., 2003. – 311 с.
8. Мистецтво публічних дебатів : навч. посіб. / Е. Б. Ламах [та ін.]. – К., 2002. – 84 с.
9. Овчиннікова А. П. Формування традицій мовного дискурсу в Україні / А. П. Овчиннікова // Актуальні пробл. держави і права. – Вип. 21. – Одеса: Юрид. л-ра, 2003. – С. 58-63.
10. Ораторське мистецтво: навчальний посібник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец. Видання друге /Н.П. Осипова, В.Д. Воднік, Г.П. Клімова та ін.; за ред. професора Н.П. Осипової. — Х.: Одісей, 2006. — 144 с.
11. Требін М. П., Клімова Г. П. Ораторське мистецтво: підручник / ред.: М. П. Требін, Г. П. Клімова. – Х.: Право, 2013. – 208 с.
12. Ораторське мистецтво: підручник / М. П. Требін, Г. П. Клімова, Н. П. Осипова та ін.; за ред. М. П. Требіна і Г. П. Клімової. – 2-ге вид. – Х. : Право, 2015. – 208 с.
13. Риторика: навч.-метод. посіб. / О. Г. Романовський, Н. В. Серета, О. В. Квасник та ін. – Х.: НТУ “ХПІ”, 2008. – 160 с.
14. Сагач Г. М. Ділова риторика: мистецтво риторичної комунікації: навч. посіб. / Г. М. Сагач. – К.: Вид-во “Зоря”, 2003. – 255 с.
15. Худолєєв Ю. Етикет і сучасна культура спілкування: навч. посіб. / Ю. Худолєєв, В. Шеломенцев. – К.: Лібра, 2003. – 415 с.
16. Цимбалюк І. Психологія спілкування: навч. посіб. / І. М. Цимбалюк. – К.: Професіонал, 2004. – 303 с.

Додаткова література:

1. Завгородня Л. В. Основи літературного редагування та коректури : навч. посібн. – Черкаси: Брама–Україна, 2010. –164 с.
2. Капелюшний А. О. Девіатологія мас-медіа: Практикум / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2000. – 208 с.
3. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок / А. О. Капелюшний. – Львів : ЛНУ, 2000. – 68 с.
4. Серажим К.С. Літературне редагування: Навчально-методичний посібник. – Київ: Паливода А.В., 2012. – 142 с.
5. Тимошик М. С. Книга для автора, редактора, видавця : практ. посіб. – К. : Наша культура і наука, 2006. – 560 с. Тимошик М.С. Як редагувати книжкові та газетно-журнальні видання: Практичний посібник. – Київ: Наша культура і наука, 2012. – 384 с.
6. Як редагувати Вікіпедію: Довідник для новачків [Текст] / Упоряд. С. Д. Петров; За заг. ред. Є. В. Букета. – К. : Український пріоритет, 2012. – 44.